

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В КРАЇНАХ
ЄВРОПИ

Москаленко Наталія, Мацола Ксенія

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

DOI:10.32540/2071-1476-2024-2-094

Annotation

Introduction and purpose of the study. The article presents a generalization of scientific literature and documentary materials regarding the provision of the educational process in preschool education institutions with educational programs. **The purpose of the study** is to analyze the content of curriculum for preschool education institutions in European countries in order to substantiate the possibilities of using their experience at the current stage of reforming the education system in Ukraine.

Material and methods. Research was conducted at the Prydniprovsk State Academy of Physical Culture and Sport. The following methods were used during the research: theoretical analysis and generalization of data from scientific and methodological literature and documentary materials, comparison method, system analysis method.

Results. In Europe, unlike Ukraine, there is a difference in the interpretation of the term «preschool education» and there are also different approaches to ensuring children's access to early education and care. In many countries, the education of a child up to 3 years old is optional and is not covered by curriculum. Instead, it is regulated by law that it is mandatory for a child to get an education from the age of 4-5, before primary education. This stage of education is usually provided by state curriculum. We have identified many common features in the components of curriculums for preschool education institutions in European countries. It should be noted that considerable attention is paid to physical education as one of the important components of a child's harmonious development. As a rule, the content of physical education includes learning basic motor actions, games, mastering the elements of some sports.

Conclusions. European countries are trying to create a single educational space, including in the field of preschool education. The early education systems of European countries have many common features and are characterized by a comprehensive approach to children's development. The structure of curriculum for preschool education institutions includes the following components: the study of languages, mathematics, science and technology, art, the surrounding world, and physical education. Special attention is paid to ensuring the physical development of children, their motor activity, integration into various types of activities.

Key words: physical education, early education and care, European countries, curriculum.

Анотація

Вступ і мета дослідження. У статті представлено узагальнення наукової літератури та документальних матеріалів щодо забезпеченості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти навчальними програмами.

Мета дослідження – проаналізувати зміст освітніх програм для закладів дошкільної освіти в європейських країнах для обґрунтування можливостей використання їх досвіду на сучасному етапі реформування системи освіти в Україні.

Матеріал і методи. Дослідження проводились у Придніпровській державній академії фізичної культури і спорту. У ході дослідження використано такі методи: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури і документальних матеріалів, метод порівняння, метод системного аналізу.

Результати. У Європі, на відміну від України, є різниця у трактуванні поняття «дошкільна освіта», а також існують різні підходи до забезпечення доступу дітей до ранньої освіти та догляду. У багатьох державах освіта дитини до 3 років є обов'язковою і незабезпеченою освітніми програмами. Натомість, законодавчо врегульованою є обов'язковість здобуття освіти дитиною з 4-5 років, тобто, перед вступом у школу. Цей етап навчання, як правило, забезпечений державними освітніми програмами. Нами визначено багато спільних рис у компонентах навчальних програм для закладів дошкільної освіти європейських країн. Слід відмітити, що фізичному вихованню приділяється значна увага як одному з важливих компонентів гармонійного розвитку дитини. Як правило, у зміст фізичного виховання входить навчання основних рухових дій, ігри, опанування елементів деяких видів спорту.

Висновки. Європейські держави намагаються створити єдиний освітній простір, в тому числі, в сфері дошкільної освіти. Системи ранньої освіти країн Європи мають багато спільних рис і характеризуються комплексним підходом до розвитку дітей. У структуру навчальних програм для закладів дошкільної освіти входять такі компоненти: вивчення мов, математики, науки і технологій, мистецтва, навколишнього світу і фізичного виховання. Особлива увага приділяється забезпеченню фізичного розвитку дітей, їх рухової активності, інтеграції в різні види діяльності.

Ключові слова: фізичне виховання, рання освіта та догляд, європейські країни, освітні програми.

Вступ.

Сьогодні в Україні у сфері освіти стали очевидними підвищені вимоги до майбутніх першокласників, що призвело до збільшення обсягу та інтенсивності навчально-пізнавальної діяльності у закладі дошкільної освіти та зменшення об'єму рухової активності, яка є запорукою здоров'я людини. У той же час, існують певні проблеми, пов'язані із повноцінним доступом дітей до дошкільної освіти, спричинені поглибленням екологічних, економічних і соціальних проблем, епідемією COVID-19, військовим становищем в Україні. Багатьма вченими відзначається, що сучасна дошкільна освіта при декларуванні гармонійного та різнобічного розвитку своїх вихованців віддає перевагу їх інтелектуальному розвитку у збиток фізичному і духовному розвитку [2].

Стан вітчизняної дошкільної освіти характеризується необхідністю системних перетворень, пов'язаних із новими вимогами до освіти дітей раннього та дошкільного віку, діяльності закладів дошкільної освіти, усіх учасників освітнього процесу – суспільства, вихователів закладів дошкільної освіти, дітей та їхніх батьків [1].

В Україні в наш час формуються та реалізуються нові підходи до складання державних стандартів, освітніх програм, виховання особистості, відбувається перебудова змісту освіти взагалі. Тому вивчення досвіду інших країн може допомогти у вирішенні багатьох проблем, що постають перед вітчизняними науковцями і педагогами. Досвід європейських країн в сфері освіти і виховання дітей дошкільного віку представляє науковий інтерес на етапі інтеграції нашої держави в міжнародну систему освіти.

Мета дослідження – проаналізувати зміст освітніх програм для закладів дошкільної освіти в європейських країнах для обґрунтування можливостей використання їх досвіду на сучасному етапі реформування системи освіти в Україні.

Матеріал і методи. Дослідження проводились у Придніпровській державній академії фізичної культури і спорту. У ході дослідження використано такі методи: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури та документальних матеріалів, метод порівняння, метод системного аналізу.

Результати. У Європі немає окремого поняття «дошкільна

освіта». Для визначення етапу життя дитини від народження й до початкової освіти (етапів раннього та першого дитинства) вживається термін «рання освіта та догляд», який включає в себе два аспекти:

- догляд за дитиною (тобто, послугу, яка призначена, насамперед, для того, щоб обоє батьків могли працювати, а дитина перебувала в безпеці та під доглядом);
- дошкільну освіту (послуги з освітнім компонентом, щоб підтримувати розвиток дитини та готувати її до початкової освіти) [16].

Нині в Європі існує два підходи щодо забезпечення доступу дітей до дошкільної освіти. Деякі країни надають юридичне право на місце в закладі дошкільної освіти, тоді як інші організують цей процес як обов'язковий. Юридичне право означає, що дитина має право на отримання дошкільної освіти за запитом батьків, обов'язкове навчання передбачає обов'язок дитини відвідувати навчальний заклад. У країнах, де дошкільна освіта є обов'язковою, державна влада повинна гарантувати достатню кількість місць для усіх дітей певного вікового діапа-

зону, на який поширюється цей обов'язок.

Сім держав-членів ЄС Данія, Німеччина, Естонія, Латвія, Словенія, Фінляндія та Швеція, а також Норвегія гарантують місце в закладі дошкільної освіти для кожної дитини з раннього віку (6–18 місяців) часто відразу після закінчення відпустки по догляду за дитиною у батьків.

Місце в державно субсидованих закладах освіти гарантується з 3-річного віку або трохи раніше в трьох спільнотах Бельгії, а також в Чехії, Іспанії, Франції, Люксембурзі, Угорщині, Польщі та Португалії. Близько третини європейських країн гарантують місце лише на останні 1–2 роки дошкільної освіти, тобто, перед вступом дитини у школу.

Слід зазначити, що у більшості країн Європи сім'ї повинні платити за догляд та освіту дітей до 3 років. Доступність безоплатної дошкільної освіти помітно зростає з 3 років, і ця тенденція продовжується з кожним роком до початку обов'язкової початкової освіти.

Кілька європейських країн не мають законодавчої бази для забезпечення місця в закладах дошкільної освіти. Лише три країни-члени ЄС (Ірландія, Італія та Мальта) офіційно не встановили юридичне право або обов'язкову дошкільну освіту. Але на практиці в цих країнах місця доступні приблизно з 3 років. Наприклад, в Італії та на Мальті більшість центрів дошкільної освіти для дітей віком від 3 років об'єднані з початковими школами, і тому вважаються невід'ємною частиною системи освіти. Ірландія пропонує загальну безкоштовну програму догляду та навчання дітей раннього віку тривалістю 15 годин на тиждень.

У той же час, відсутня законна гарантія та менша доступність дошкільної освіти в Албанії, Чорногорії, Північній Македонії та Туреччині [15].

Аналіз документальних матеріалів показує, що влада вищого

рівня в європейських країнах видала офіційні вказівки щодо змісту освітнього компоненту в закладах дошкільної освіти. Проте, приблизно в чверті європейських систем освіти навчальні програми застосовуються лише для дітей віком від 3 років (табл. 1). У цих країнах зберігається розрив між «доглядом за дітьми» (від 0 до 3 років) та «дошкільною освітою» (3 – 6 років).

Крім того, зміст офіційних документів щодо забезпечення

дошкільної освіти відрізняється в різних країнах Європи, але є загальні компоненти, що відображають право на доступ до ранньої освіти і догляду, вимоги до професійної кваліфікації педагогічних працівників, фінансування, моніторинг діяльності, освітні компоненти [15].

Науковий інтерес для нас представляв зміст освітніх програм для закладів дошкільної освіти, зокрема роль і зміст фізичного виховання.

Таблиця 1

Наявність освітніх рекомендацій для закладів дошкільної освіти в країнах Європи

Країна	Освітні рекомендації	
	для дітей віком від 0 до 3 років	для дітей віком від 3 до 6 років
Австрія		●
Бельгія	○	●
Болгарія		●
Великобританія		●
Греція		●
Данія		●
Естонія		●
Ірландія		●
Іспанія		●
Італія	●	●
Кіпр		●
Латвія		●
Ліхтенштейн		●
Литва		●
Люксембург	●	●
Мальта		●
Нідерланди		●
Німеччина		●
Норвегія		●
Польща		●
Португалія		●
Румунія		●
Сербія		●
Словенія		●
Словаччина		●
Туреччина	○	●
Угорщина	●	●
Фінляндія		●
Франція	○	●
Хорватія		●
Чехія		●
Швеція		●

Примітки: ○ – необов'язковий компонент; ● – обов'язковий компонент

Починаючи з 2020 року, багато країн змінили свої навчальні вказівки і рекомендації у сфері дошкільної освіти та догляду або запровадили нові напрями навчання. Ці кроки пов'язані з прийняттям у травні 2019 року Рекомендацій Ради ЄС щодо питань високоякісної освіти та догляду за дітьми раннього віку [10], що передбачають збільшення доступу до якісної ранньої освіти та догляду – до 2030 року.

У 2020 році Бельгія (Французьке співтовариство) запровадила переглянути нормативну базу щодо компетентностей, які необхідно розвивати протягом 3 років дошкільної освіти [21]. У програмі виділяється вісім галузей навчання, серед яких п'ять конкретних. Це: французька мова, мистецтво і культура; сучасні мови; математика, наука і технології; гуманітарні науки, філософія і громадянська освіта, релігія і мораль; здоров'я і фізичне виховання. До наскрізних навичок, які супроводжують основні галузі, відносяться креативність, цілеспрямованість та підприємницький дух, навчання вчитися і робити вибір, навички орієнтування.

У галузі фізичного виховання особлива увага приділяється психомоторному розвитку дитини через різні аспекти рухової діяльності у поєднанні з розвитком мови, математичних навичок, графічними діями, сприйняттям мистецтва, музики тощо.

У Німецькій комуні Бельгії програма навчання також класифікується за предметами: рідна мова, іноземна мова, психомоторика, орієнтування в світі, музичне мистецтво, математика [12]. Зміст галузі «Психомоторика» включає в себе навчання дітей основних рухових дій: біг, стрибки, метання, лазіння, розвиток здатності до утримання рівноваги, елементи боротьби, рухливі ігри, танці, плавання.

Нідерландське співтовариство Бельгії має схожу структуру ос-

вітньої програми для дошкільників. До освітніх компонентів відносяться: фізичне виховання, людина і суспільство, музична освіта, англійська мова, наука і техніка, математика. У рамках фізичного виховання діти опановують рухові компетенції, пов'язані з проявом самостійності в рухах, управлінням тілом і рухами. Зміст навчання становлять основні рухи, просторово-часова орієнтація, розвиток великої і дрібної моторики, сенсомоторних навичок, рухові та ігрові завдання, ігри, розвиток комунікативних навичок засобами фізичної культури, вирішення оздоровчих завдань, формування знань про фізичну культуру і спорт [18].

У Болгарії навчально-методичне забезпечення освіти дітей від 3 до 7 років регламентується нормативно-правовими актами. Існують державні стандарти дошкільної освіти, на основі яких дитячі садки розробляють і реалізують свої програми, які повинні забезпечувати комплексний підхід до розвитку дитини на основі педагогічної взаємодії та спільної мети. Навчальні матеріали, розроблені та затверджені відповідно до державних освітніх стандартів дошкільної освіти, передбачені для дітей усіх вікових груп. Програми повинні сприяти набуттю дітьми знань, їх когнітивному розвитку шляхом систематичного використання ігрового навчання та соціальних взаємодій [25].

У Чехії до рамкової освітньої програми для дошкільної освіти було додано забезпечення мовної підтримки дітям з недостатнім знанням чеської мови – з вересня 2021 року. Програма базується на ключових компетентностях. Зміст освіти організовано за п'ятьма освітніми напрямками: біологічний, психологічний, міжособистісна взаємодія, соціокультурний та екологічний. Відповідно, ці області знань називаються: 1. Дитина та її організм. 2. Дитина та її психіка. 3.

Дитина та інші. 4. Дитина і суспільство. 5. Дитина і світ.

Фізичне виховання передбачено у розділі «Дитина та її організм». Метою навчальної діяльності є стимулювання та сприяння росту і нервово-м'язовому розвитку дитини, підтримання її фізичного благополуччя, покращення її фізичної форми, розвиток культури рухів та здоров'я, сприяння розвитку її рухових і маніпулятивних навичок, навичок самообслуговування, формування позитивного ставлення до здорового способу життя. До змісту програми входить навчання основних рухових дій, основна гімнастика, піші прогулянки, сезонні заходи, маніпулятивні дії та прості операції з предметами, вправи оздоровчої спрямованості, сенсорні та психомоторні ігри, конструктивно-графічна діяльність, музичні та музично-рухливі ігри та заняття, діяльність, спрямована на пізнання тіла людини та його частин, заходи, спрямовані на охорону здоров'я, особисту безпеку та формування здоров'я дітей [26].

В Італії освітні рекомендації для інтегрованої системи освіти (для дітей 0-6 років) були видані наприкінці 2021 року [4]. Основною метою навчання є сприяння зростанню дітей через збалансоване поєднання когнітивного, емоційного, соціального, тілесного, естетичного, етичного, духовного розвитку.

У 2020 році Данія випустила нову посилену педагогічну програму для всього етапу дошкільної освіти [7]. Навчальний план складається з таких розділів: всебічний розвиток особистості; соціальний розвиток; комунікація і мова; тіло, відчуття і рух; природа, життя на природі і наука; культура, естетика і суспільство.

Навчальне середовище в рамках реалізації розділу «Тіло, відчуття і рух» повинне надавати всім дітям можливість брати участь у руховій та ігровій активності, відчувати радість рухів. Освітньою програмою передбачено активну

участь батьків у навчальному і позанавчальному процесі [8].

У Німеччині спільну освітню програму для всіх земель було переглянуто у 2022 році [17]. Фізичне виховання є складовою напрямку навчання «Тіло, фізичні вправи, здоров'я, профілактика», що передбачає формування у дітей уявлення про себе та своє тіло. Дитина вчиться брати відповідальність за своє фізичне і психічне благополуччя та здоров'я. Особливу роль у цьому контексті відіграють концепції статевого виховання. Програмою передбачено руховий розвиток дітей. Також, до цього розділу входить і санітарна освіта.

В Іспанії у 2020 і 2022 роках були оновлені два основні законодавчі акти щодо педагогічних принципів і вимог до викладання в сфері дошкільної освіти. Королівський указ 95/2022, який встановлює організацію та мінімальний зміст дошкільної освіти, тепер охоплює весь етап від 0 до 6 років. Відповідно до законодавства, дошкільна освіта повинна сприяти розвитку у дітей навичок, які дозволяють їм: пізнати своє тіло та свої здібності, навчитися поважати відмінності; спостерігати та досліджувати їх сімейне, природне та соціальне середовище; поступово набути самостійності у своїй звичній діяльності; розвивати свої емоційні здібності; ставитися до інших як до рівних собі та поступово набувати зразки співіснування і соціальних відносин, а також використовувати емпатію та мирне вирішення конфліктів; розвивати комунікативні навички на різних мовах і у формах вираження; формувати логіко-математичні навички, читання та письмо, а також рух, жести і ритм. Освітній зміст дошкільної освіти становлять взаємопов'язані між собою сфери: зростання в гармонії, відкриття та дослідження навколишнього середовища і комунікація і репрезентація реальності [23].

У Франції нові освітні рекомендації застосовуються з 2020 року для дітей віком від 3 років. Крім того, у 2021 році у програмі дошкільної освіти було посилено розділи мовних та математичних навичок [6]. Зміст навчання включають в себе п'ять напрямів: використання мови, самовираження через фізичні навантаження, самовираження через художню діяльність, розвиток логічного мислення, дослідження свого оточення.

На Кіпрі навчальну програму дошкільної освіти реструктуризували у 2020 році, – з більшою увагою до навичок та підтримки мовного розвитку дітей. Розвиток позитивного ставлення до фізичної культури водночас із наданням знань також вважається особливо важливим. Основний акцент у навчальній програмі з фізичного виховання робиться на розвиток базових рухових навичок. Фокус програми навчання в дошкільному віці – це розвиток навичок руху, навичок стабілізації та навичок маніпуляції. Програма включає в себе три основні напрямки: ігри, гімнастика і танці [27].

В Угорщині зміст навчання становлять такі розділи: гра, розвиток мови, спів, музика, танок, малювання, живопис, ліплення, ручна праця, фізична активність, пізнання зовнішнього світу, трудова діяльність, навчання через діяльність [19].

Освітня програма у Нідерландах включає в себе такі напрями: нідерландська, англійська мова, арифметика/математика, орієнтація на себе та світ, художньо-естетичний напрям та фізичне виховання [14].

В Австрії рамковий навчальний план для закладів дошкільної освіти не переглядався з 2009 року [9]. До його змісту включено такі освітні галузі: емоції та соціальні стосунки, етика та суспільство, мова та спілкування, фізичні вправи та здоров'я, естетика та дизайн, природа і техніка.

У Польщі програма дошкільної освіти передбачає планомірну підготовку дитини до навчання у школі через створення умов для фізичного, емоційного, соціального та інтелектуального розвитку дитини [24].

У Фінляндії оновлення основної навчальної програми відбулося у 2022 році [20]. Її зміст становлять п'ять напрямів: багатий світ мов; різноманітні форми вираження; я і наша спільнота; дослідження мого оточення та взаємодія з ним; росту, рухаюся, розвиваюся.

Напрямок навчання «Росту, рухаюся, розвиваюся» передбачає цілі, пов'язані з фізичною активністю, раціональним харчуванням, здоров'ям та безпекою. Ця сфера сприяє формуванню компетентностей, пов'язаних з турботою про себе і управлінням повсякденним життям. Фізична активність реалізується в різних формах навчальних і позанавчальних занять.

У Швеції навчальні програми, що застосовуються на різних етапах дошкільної освіти, були переглянуті в 2018, 2022, 2024 роках [11]. Дошкільна освіта має на меті гармонійний розвиток дитини та її підготовку до подальшого навчання. Основний зміст становлять мова і спілкування, творчість, математика, природа, техніка і суспільство, ігри і фізичні вправи.

У Норвегії Рамковий план змісту і завдань дитячих садків [22] вступив в силу у 2017 році. До предметних галузей навчання входять: комунікація і мова; тіло, рух, їжа і здоров'я; мистецтво, культура і творчість; природа, навколишнє середовище і технології; числа, простір і форма; етика, релігія і філософія, місцеве навколишнє середовище і суспільство. Відповідно до галузі «Тіло, рух, їжа і здоров'я», заклади дошкільної освіти повинні сприяти тому, щоб всі діти відчували радість руху, формували культуру харчування, психічне і соціальне благополуччя, фізичне і психічне здоров'я. Діти повинні бути залучені

до діяльності, де вони можуть рухатись, грати, соціально взаємодіяти. Крім того, програмою передбачено набуття дітьми знань про власне тіло, походження продуктів харчування, вироблення навичок особистої гігієни тощо.

Отже, навчальні програми для закладів дошкільної освіти в країнах Європи мають схожу структуру і складаються з освітніх компонентів, пов'язаних з мовним розвитком дитини, набуттям логічних і математичних навичок, уявлень про природу, навколишнє середовище, суспільство, науку і техніку, мистецтво, а також фізичне виховання. Можна стверджувати, що фізичному вихованню приділяється важлива роль в процесі гармонійного розвитку дитини і воно є невід'ємним компонентом змісту дошкільної освіти в європейських країнах.

Дискусія. Вивчення досвіду зарубіжних країн представляє науковий інтерес, оскільки в нашій державі відбуваються реформи в сфері освіти, зокрема, дошкільної.

У 2021 році Міністерством освіти і науки України було видано наказ «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти)» [3], який передбачає набуття компетентностей, логічний розвиток яких продовжується у шкільному віці. Відповідно до затверджених законодавчих документів, зміни повинні відбутися і у змісті навчальних програм для закладів дошкільної освіти.

Європейські держави декларують комплексний підхід до

розвитку дитини раннього і дошкільного віку у різних галузях – навколишньому світі, мові, математиці, мистецтві, науці і технологіях, фізичному вихованні. У багатьох країнах зміст фізичного виховання тісно пов'язаний з іншими галузями наук [5, 13]. Особлива увага приділяється ігровій діяльності дитини під час засвоєння основних рухів.

Програмні компоненти дошкільної освіти в Європі мають багато спільних рис, у той же час існують відмінності, пов'язані з особливостями організації навчання. Дошкільна освіта є обов'язковою в більшості країн за 1-2 роки до вступу у школу, з метою набуття навичок навчання, спілкування, поведінки, особистісного розвитку.

У нашій країні Державний стандарт дошкільної освіти також декларує обов'язковість дошкільної освіти для дітей старшого дошкільного віку, однак відсутні механізми контролю за здобуттям освіти. У той же час, діти раннього віку мають більшу доступність форм здобуття дошкільної освіти в нашій державі на відміну від європейських дітей, які мають менший фінансовий доступ.

На нашу думку, при створенні навчальних програм для закладів дошкільної освіти в Україні варто брати до уваги цілісний розвиток дитини і використовувати підходи до формування когнітивної, емоційної, соціальної, фізичної, естетичної, духовної сфер дитини через різні форми інтеграції фізичного виховання.

Висновки. Аналіз наукової літератури та документальних матеріалів свідчить, що європейські держави намагаються створити єдиний освітній простір, в тому числі, в сфері ранньої освіти та догляду. Системи дошкільної освіти країн Європи мають багато спільних рис і характеризуються комплексним підходом до розвитку дітей. У структурі навчальних програм для закладів дошкільної освіти виділяються такі компоненти: вивчення мов, математики, науки і технологій, мистецтва, навколишнього світу і фізичного виховання. Фізичному розвитку приділяється особлива увага через його важливість для зміцнення здоров'я і формування навичок здорового способу життя. Крім того, заняття з фізичного виховання мають інтегративний зміст, тісно пов'язані з іншими галузями.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні вимог до кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти в зарубіжних країнах.

Фінансування. Наукова робота не має спеціального фінансування та виконана відповідно до тематичного плану наукових досліджень Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту на 2021 – 2025 рр. за темою «Наукове обґрунтування оздоровчо-рекреаційних технологій у фізичному вихованні різних груп населення» (номер державної реєстрації 0121U108320).

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що не існує конфлікту інтересів.

Література

1. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с.
2. Пангелова Н., Круцевич Т., Пангелов Б., Рубан В. Особливості морфофункціонального і психофізичного стану дітей 6-річного віку як складових готовності до шкільного навчання. Спортивна медицина, фізична терапія та

References

1. Concept of education of early and preschool children / Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. Kyiv: FOP Ferenets V.B., 2020. (In Ukrainian).
2. Pangelova N., Krutsevich T., Pangelov B., Ruban V. (2023). Peculiarities of the morphofunctional and psychophysical state of 6-year-old children as components of readiness for schooling. Sportivna med-

- ерготерапія. 2023. №1. С. 75 – 82. <https://doi.org/10.32652/spmed.2023.1.75-82>
3. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти), нова редакція: наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12.01.2021 р. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text>
  4. Adozione delle «Linee pedagogiche per il sistema integrato zerosei» di cui all'articolo 10, comma 4, del decreto legislativo 13 aprile 2017, n. 65. Il Ministro dell'Istruzione. [e2b021b5-4bb5-90fd-e17a-6b3af7fc3b6f \(miur.gov.it\)](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  5. Alexiadou N., Stadler Altmann U. Early childhood education research in Europe: contexts, policies, and ideas. *Education Inquiry*. 2020. No 11(2). P. 89–93. <https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795>
  6. *Annexe-Programme d'enseignement de l'école maternelle*. Buletin official n 25 du 24-6-2021. [download \(education.fr\)](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  7. Bekendtgørelse af lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge (dagtilbudsloven). LBK nr 985 af 27/06/2022. [Dagtilbudsloven \(retsinformation.dk\)](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  8. Bekendtgørelse om pædagogiske mål og indhold i seks læreplanstemaer. BEK nr 968 af 28/06/2018. [Bekendtgørelse om pædagogiske mål og indhold i seks læreplanstemaer \(retsinformation.dk\)](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  9. Bundesländerübergreifender BildungsRahmenPlan für elementare Bildungseinrichtungen in Österreich Endfassung, August 2009. [Bundesländerübergreifender BildungsRahmenPlan für elementare Bildungseinrichtungen in Österreich \(charlotte-buehler-institut.at\)](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  10. Council Recommendation of 22 May 2019 on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems (2019/C 189/02). Official Journal of the European Union. [Council Recommendation of 22 May 2019 on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems \(europa.eu\)](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  11. Curriculum for Compulsory School, Preschool Class and School-Age Educare – Lgr22. 2024. [Ladda ned publikation – Skolverket](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  12. Der Aktivitätenplan für den Kindergarten. [Ostbelgien Bildung – Aktivitätenplan Kindergarten](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  13. Early childhood education and care curricula in Europe 2022/2023 Eurydice – Facts and Figures Structural indicators for monitoring education and training systems in Europe – 2023. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023. [ECEC_Curriculum_factsheet220.pdf \(europa.eu\)](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  14. Een doordacht curriculum. [Primair onderwijs kerndoelen Kerndoelen – SLO](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  15. European Commission / EACEA / Eurydice, 2023. Structural indicators for monitoring education and training systems in Europe – 2023: Early childhood education and care. Eurydice report. Luxembourg: itsina, fizichna terapiya ta yergoterapiya, 1: 75 – 82. <https://doi.org/10.32652/spmed.2023.1.75-82> (In Ukrainian).
  3. Pro zatverdzhennia Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity (Derzhavnoho standartu doshkilnoi osvity), nova redaktsiia: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 33 vid 12.01.2021 r. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text> (In Ukrainian).
  4. Adozione delle «Linee pedagogiche per il sistema integrato zerosei» di cui all'articolo 10, comma 4, del decreto legislativo 13 aprile 2017, n. 65. Il Ministro dell'Istruzione. [e2b021b5-4bb5-90fd-e17a-6b3af7fc3b6f \(miur.gov.it\)](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  5. Alexiadou N., Stadler Altmann U. (2020). Early childhood education research in Europe: contexts, policies, and ideas. *Education Inquiry*, 11(2): 89–93. <https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795>
  6. *Annexe-Programme d'enseignement de l'école maternelle*. Buletin official n 25 du 24-6-2021. [download \(education.fr\)](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  7. Bekendtgørelse af lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge (dagtilbudsloven). LBK nr 985 af 27/06/2022. [Dagtilbudsloven \(retsinformation.dk\)](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  8. Bekendtgørelse om pædagogiske mål og indhold i seks læreplanstemaer. BEK nr 968 af 28/06/2018. [Bekendtgørelse om pædagogiske mål og indhold i seks læreplanstemaer \(retsinformation.dk\)](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  9. Bundesländerübergreifender BildungsRahmenPlan für elementare Bildungseinrichtungen in Österreich Endfassung, August 2009. [Bundesländerübergreifender BildungsRahmenPlan für elementare Bildungseinrichtungen in Österreich \(charlotte-buehler-institut.at\)](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  10. Council Recommendation of 22 May 2019 on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems (2019/C 189/02). Official Journal of the European Union. [Council Recommendation of 22 May 2019 on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems \(europa.eu\)](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  11. Curriculum for Compulsory School, Preschool Class and School-Age Educare – Lgr22. 2024. [Ladda ned publikation – Skolverket](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  12. Der Aktivitätenplan für den Kindergarten. [Ostbelgien Bildung – Aktivitätenplan Kindergarten](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  13. Early childhood education and care curricula in Europe 2022/2023 Eurydice – Facts and Figures Structural indicators for monitoring education and training systems in Europe – 2023. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023. [ECEC_Curriculum_factsheet220.pdf \(europa.eu\)](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  14. Een doordacht curriculum. [Primair onderwijs kerndoelen Kerndoelen – SLO](https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795)
  15. European Commission / EACEA / Eurydice, 2023. Structural indicators for monitoring education and training systems in Europe – 2023: Early childhood education and care. Eurydice report. Luxembourg:

- Publications Office of the European Union.
16. European Commission/EACEA/Eurydice, 2019. Eurydice Brief: Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Key data on early childhood education and care in Europe, 2019 – Publications Office of the EU \(europa.eu\)](#)
  17. Gemeinsamer Rahmen der Länder für die frühe Bildung in Kindertageseinrichtungen (Beschluss der JMK vom 13./14.05.2004 und Beschluss der KMK vom 03./04.06.2004 i. d. F. vom 06.05.2021 (JFMK) und 24.03.2022 (KMK)) [2004_06_03-Fruehe-Bildung-Kindertageseinrichtungen.pdf \(kmk.org\)](#)
  18. Kleuteronderwijs. [Onderwijsdoelen – Resultaten](#)
  19. Korm. Rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról. 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról – [Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye \(jogtar.hu\)](#)
  20. National core curriculum for early childhood education and care. The Finnish National Agency for Education. Regulation OPH-700-2022 [National core curriculum for early childhood education and care \(oph.fi\)](#)
  21. Présentation générale des référentiels du tronc commun. Fédération Wallonie-Bruxelles / Ministère Administration générale de l'Enseignement. 112 p. [Enseignement.be – Référentiel des compétences initiales](#)
  22. Rammeplan for barnehagen. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. 2017. [Rammeplan for barnehagen | udir.no](#)
  23. Real Decreto 95/2022, de 1 de febrero, por el que se establece la ordenación y las enseñanzas mínimas de la Educación Infantil. «BOE» núm. 28, de 02/02/2022. Ministerio de Educación y Formación Profesional. [BOE-A-2022-1654 Real Decreto 95/2022, de 1 de febrero, por el que se establece la ordenación y las enseñanzas mínimas de la Educación Infantil.](#)
  24. Rozporządzenie ministra edukacji narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa, dnia 24 lutego 2017 r. Poz. 356. [D20170356.pdf \(sejm.gov.pl\)](#)
  25. Setting up a National Quality Framework for Early Childhood Education and Care in Bulgaria (REFORM/SC2020/059) [Project «Setting up a national quality framework on early childhood](#)
  - training systems in Europe – 2023: Early childhood education and care. Eurydice report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
  16. European Commission/EACEA/Eurydice, 2019. Eurydice Brief: Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Key data on early childhood education and care in Europe, 2019 – Publications Office of the EU \(europa.eu\)](#)
  17. Gemeinsamer Rahmen der Länder für die frühe Bildung in Kindertageseinrichtungen (Beschluss der JMK vom 13./14.05.2004 und Beschluss der KMK vom 03./04.06.2004 i. d. F. vom 06.05.2021 (JFMK) und 24.03.2022 (KMK)) [2004_06_03-Fruehe-Bildung-Kindertageseinrichtungen.pdf \(kmk.org\)](#)
  18. Kleuteronderwijs. [Onderwijsdoelen – Resultaten](#)
  19. Korm. Rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról. 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról – [Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye \(jogtar.hu\)](#)
  20. National core curriculum for early childhood education and care. The Finnish National Agency for Education. Regulation OPH-700-2022 [National core curriculum for early childhood education and care \(oph.fi\)](#)
  21. Présentation générale des référentiels du tronc commun. Fédération Wallonie-Bruxelles / Ministère Administration générale de l'Enseignement. 112 p. [Enseignement.be – Référentiel des compétences initiales](#)
  22. Rammeplan for barnehagen. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. 2017. [Rammeplan for barnehagen | udir.no](#)
  23. Real Decreto 95/2022, de 1 de febrero, por el que se establece la ordenación y las enseñanzas mínimas de la Educación Infantil. «BOE» núm. 28, de 02/02/2022. Ministerio de Educación y Formación Profesional. [BOE-A-2022-1654 Real Decreto 95/2022, de 1 de febrero, por el que se establece la ordenación y las enseñanzas mínimas de la Educación Infantil.](#)
  24. Rozporządzenie ministra edukacji narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa, dnia 24 lutego 2017 r. Poz. 356. [D20170356.pdf \(sejm.gov.pl\)](#)
  25. Setting up a National Quality Framework for Early Childhood Education and Care in Bulgaria (REFORM/SC2020/059) [Project «Setting up a national](#)

- education and care» • Ministry of Education and Science (mon.bg)
26. Upravený RVP PV nabývá účinnosti od 1. 1. 2018. Tým autorů: Mgr. Hana Splavcová (NÚV Praha); Mgr. et Mgr. Jaroslava Vatalová (MŠMT) Spolupráce na tvorbě: pracovní skupina NÚV Odborná konzultace: PhDr. Irena Borkovcová, MBA (ČŠI) Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání MŠMT, Praha 2018. 50 s.
27. Αναλυτικό πρόγραμμα προσχολικής εκπαίδευσης (3 χρονών – προδημοτική). 2020. dee_nip_proscholiki_ekpaidefsi.pdf (moec.gov.cy)
- quality framework on early childhood education and care» • Ministry of Education and Science (mon.bg)
26. Upravený RVP PV nabývá účinnosti od 1. 1. 2018. Tým autorů: Mgr. Hana Splavcová (NÚV Praha); Mgr. et Mgr. Jaroslava Vatalová (MŠMT) Spolupráce na tvorbě: pracovní skupina NÚV Odborná konzultace: PhDr. Irena Borkovcová, MBA (ČŠI) Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání MŠMT, Praha 2018. 50 s.
27. Αναλυτικό πρόγραμμα προσχολικής εκπαίδευσης (3 χρονών – προδημοτική). 2020. dee_nip_proscholiki_ekpaidefsi.pdf (moec.gov.cy)

Москаленко Наталія

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10; 49094, Україна
e-mail: moskalenkonatali2016@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9162-5206>

Мацола Ксенія

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
вул. Набережна Перемоги, 10, Дніпро, Україна
e-mail: kozlovska.ksusha@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8349-7064>